

УДК 94(477)

Ірина Смільська

УКРАЇНА В ООН: ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ТА ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ У 1991–2012 РР.

У статті авторка з'ясовує місце й роль України в Організації Об'єднаних Націй, аналізує основні напрямки й пріоритети її діяльності у 1991–2012 рр., висвітлює позицію України у спеціалізованих установах Організації.

Ключові слова: Україна, ООН, міжнародні організації, напрямки та пріоритети діяльності.

Сучасний світ – багатомірний, динамічний і надзвичайно мінливий. Це світ складних альтернатив, тривог і надій, де міжнародним організаціям належить вагома роль. Вони володіють значними компетенціями і можуть забезпечити співробітництво держав із широкого кола питань.

У світлі сучасних подій, і тих процесів, що зараз відбуваються, коли Україна практично стоїть на роздоріжжі – куди вступити?, Захід чи Схід?, важливо зрозуміти і вибрати свій шлях розвитку.

Свої початки міжнародні організації беруть із середини ХІХ ст. І сьогодні маємо можливість говорити про них, як про важливі центри зовнішньополітичного життя. У перші роки свого існування міжнародні організації ще не були політичними за характером. Першою політичною постійно діючою міжнародною організацією вважається Ліга Націй, створена у 1919 році. Її статут розроблено на Паризькій мирній конференції, що став компонентом Версальського мирного договору 1919 р. Головною метою Ліги Націй, що діяла до 1946 року, було підтримання міжнародного миру та безпеки, врегулювання конфліктів. Оскільки із поставленою метою Ліга Націй не впоралася, то її функції почала виконувати Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН).

Сьогодні більшість дослідників та навіть простих українців значну частину своєї уваги звертають на стосунки з Європейським Союзом, НАТО, Росією, але не меншої уваги потребують відносини України та ООН. Досліджуючи історію цієї співпраці, спираючись на досвід інших країн-членів ООН, можемо отримати цінні уроки.

Метою нашої статті є дослідити процес встановлення партнерських взаємин з ООН, на основі об'єктивного і комплексного вивчення спеціальної літератури зробити наукові висновки щодо ролі України в ООН, висвітлити позицію України у спеціалізованих установах ООН.

За останні роки підвищилась у вітчизняній і зарубіжній історіографіях наукова зацікавленість різними аспектами міжнародної історії України. Певним чином це пояснюється зростанням ролі України на міжнародній арені, зокрема у розв'язанні питань, що виникають перед світовим співтовариством. Об'єктивне вивчення ролі та внеску українського народу в розвиток міжнародних відносин сприятиме утвердженню України як рівноправного члена світової спільноти.

Значний внесок у дослідження міжнародних відносин України у тому числі і співпраця між нашою державою та ООН здійснили такі дослідники – С. Віднянський, Ю. Макар, Л. Чекаленко, А. Кудряченко, Я. Черногор, В. Бруз, А. Зленко, Б. Дікон, Л. Комарова, О. Кучик, К. Грищенко, А. Грушова та інші [1–3; 6; 11; 24].

Нова європейська країна, територія якої дорівнює Франції, а населення на 1991 р. становило 52 млн осіб, зі значним економічним та культурним потенціалом, що давало підстави сподіватися на швидке входження до групи найрозвинутіших держав континенту, постала перед цілою низкою проблем, на розв'язання яких в Європі пішли століття. Водночас формування справді глобальної системи міжнародних відносин висувало

імперативи оформлення чіткого кола українських інтересів у різних регіонах світу, виділення зовнішньополітичних пріоритетів і ключових партнерів та самоствердження України у світовій політиці. Отже, із перших днів незалежності нашої країні доводилося паралельно вирішувати принаймні два стратегічно важливих завдання. З одного боку, розбудовувати суверенну національну державу, а з іншого, – одночасно включитися до різних інтеграційних об'єднань, що суттєво впливають на сучасні міжнародні відносини [1, с. 60].

Сьогодні Україна переживає найбільші випробування з часу набуття незалежності. Системна соціально-економічна криза, що вразила майже всі сектори і більшість домогосподарств, істотно посилювалася непрофесійними, популістськими діями попередньої влади, і досі продовжує негативно впливати на фундамент суспільної стабільності та добробуту. В таких умовах діяльність влади була спрямована на вирішення трьох ключових завдань: консолідацію суспільства, недопущення соціальних потрясінь, відновлення економіки. Якраз у цьому, а не в пафосних ура-патріотичних гаслах полягають наші ключові національні інтереси. Всі інші питання відходять на другий план. Це стосується і зовнішньої політики, яка для України у принципі, а в нинішніх умовах особливо, має бути зосереджена не на реалізації сумнівних міжнародних проектів, а на створенні зовнішніх сприятливих умов для сталого внутрішнього розвитку [12, с. 4 – 5].

Діяльність в ООН забезпечує Україні інформаційну відкритість щодо подій у нашій країні. Наша держава намагається виходити з принципу, що не існує не розв'язуваних проблем. Їхнє розв'язання залежить від політичної волі, свідомості міжнародної спільноти [15, с. 30].

Протягом усього часу існування ООН Україна брала найактивнішу участь у її діяльності, адже до здобуття реального суверенітету Організація була чи не єдиною трибуною, з якої доносилися світова інформація про Україну [21].

ООН не є всесвітнім урядом і не ухвалює законів. Проте вона надає засоби, які допомагають врегулювати міжнародні конфлікти і розробляти політику щодо питань, які стосуються всіх нас. В Організації всі держави-члени – великі й малі, багаті й бідні, такі, що дотримуються різних політичних поглядів і соціальних систем, – мають право висловити свою думку і взяти участь у голосуванні в рамках цього процесу [13].

У 1945 р. Україна стала однією з держав-співзасновниць ООН. Делегація України взяла активну участь у конференції в Сан-Франциско, зробивши вагомий внесок у розробку Статуту ООН [17, с. 9].

Глава делегації України на конференції у Сан-Франциско, міністр закордонних справ УРСР Дмитро Мануїльський головував у Першому комітеті, де були розроблені Преамбула та Глава 1 “Цілі та принципи” Статуту ООН [8]. 6 травня 1945 р. українська делегація прибула до Сан-Франциско й активно включилася у роботу конференції. Українські представники зробили значний внесок у розробку положень Статуту ООН. Про значний міжнародний авторитет України свідчило обрання Д. Мануїльського головою Першого комітету першої комісії конференції, який розробляв текст Преамбули і перший розділ Статуту про цілі й принципи ООН [8].

Навіть під час Установчої конференції ООН у Сан-Франциско у травні 1945 року Д. Мануїльський наголошував на тому, що Україна готова у будь-який момент обмінятися дипломатичними і консульськими представництвами з будь-якою країною [20, с. 320].

Будучи впродовж багатьох років представленою на міжнародній арені, зокрема в ООН, українська дипломатія практично жодного кроку не робила самостійно, а лише йшла у фарватері радянської зовнішньої політики. Звідси відомий парадокс перших років незалежності – маючи власних дипломатів, українська держава не мала власної зовнішньополітичної концепції. Тому, відкриваючи себе світові, суверенна Україна змушена була витворювати й самостійну зовнішню політику [1, с. 61].

У 1995 р. Президент України Л. Д. Кучма взяв участь у Спеціальному урочистому засіданні ГА ООН на найвищому рівні з нагоди 50-ї річниці заснування ООН, брав участь у роботі 49-ї та 52-ї сесій ГА ООН, також був Главою делегації України на 19-й спеціальній

сесії ГА ООН з питань екології та Саміті тисячоліття ООН [18]. Президент України у своєму виступі наголосив: “Україна мала в постаті ООН чи не єдину трибуну загальнонародського масштабу, з якої могла заявити про своє існування. Підтримка ООН істотно сприяла Україні в реалізації тисячолітнього прагнення до власної державності”. Від імені України було запропоновано розробити нову програму ООН “Світ ХХІ століття – без ядерної зброї”, посилити дієвість ООН у врегулюванні міжнародних конфліктів. Україні вдалося реструктурувати і відстрочити заборгованість зі внесків ООН, що дісталася у спадок після СРСР (майже 150 млн доларів) [17, с. 9].

Водночас Україна, яка має значний досвід у роботі цієї організації, протягом своєї незалежної історії змушена була неодноразово звертатися до ООН для міжнародної підтримки стосовно захисту територіальної цілісності. Ці звернення були пов’язані з питаннями про Крим (1992) і м. Севастополь (1993). Україна вважає ООН гарантом незалежності, територіальної цілісності й недоторканності кордонів. Посилюється присутність України у миротворчих операціях ООН, які здійснюються поблизу кордонів України та в регіонах, що є стратегічно важливими для українських національних інтересів. Діяльність в ООН забезпечує Україні інформаційну відкритість щодо екологічних проблем, політичних та економічних подій у нашій країні [24, с. 297].

Із моменту створення ООН, коли Організація була заснована як багатосторонній форум для розгляду та вирішення загальних проблем, з якими стикається міжнародне співтовариство, вона включила положення про недискримінацію за ознакою статі як один із своїх принципів. Це дало поштовх виникненню міжнародного режиму, сконцентрованого на нерівності між жінками та чоловіками, який проіснував протягом тривалого часу за різних політичних та соціальних систем [6, с. 20].

Україна також взяла участь у Четвертій всесвітній конференції жінок, що у вересні 1995 року відбулася у Пекіні. Учасники зустрічі обговорили проблеми залучення жінок до всіх сфер суспільного життя та звернули увагу на факти гендерної нерівності [2, с. 99].

Україну активно залучають до діяльності органів ООН у правозахисній сфері. Наша держава є стороною всіх основних міжнародно-правових документів ООН з прав людини. Результати розгляду конвенційними органами доповідей про виконання Україною цих договорів підтвердили наявність суттєвого прогресу у приведенні національного законодавства у відповідність до міжнародних норм і стандартів, посиленні засобів правового захисту на національному рівні, реформуванні судової системи, забезпеченні захисту біженців, зміцненні ролі правозахисних організацій [23].

У ході 58-ї сесії ГА ООН у 2003 р. Україна ініціювала Спільну заяву з нагоди 70-ї річниці Голодомору 1932–1933 рр. в Україні, яку було розповсюджено як офіційний документ 58-ї сесії ГА ООН в рамках пункту порядку денного “Питання прав людини”. Співавторами Спільної заяви стали 36 держав-членів ООН, її підтримали також Австралія, Ізраїль, Сербія і Чорногорія, 15 країн-членів ЄС та 10 країн, які на той час очікували отримання статусу повноправного члена ЄС.

Кульмінаційним етапом відзначення в ООН 75-х роковин Голодомору 1932–1933 років стало відкриття до підписання з ініціативи делегації України комеморативної Декларації про вшанування 75-х роковин Голодомору. 16 грудня 2008 р. її було опубліковано та розповсюджено як офіційний документ 63-ї сесії ГА ООН в рамках пункту 64(b) порядку денного “Заохочення і захист прав людини: питання прав людини, включаючи альтернативні підходи у справі сприяння ефективному здійсненню прав людини та основних свобод”. На момент опублікування її співавторами стали 32 делегації, зокрема, Албанія, Австралія, Австрія, Азербайджан, Бельгія, Велика Британія, Грузія, Данія, Естонія, Ізраїль, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Канада, Латвія, Ліхтенштейн, Литва, Люксембург, Мальта, Монако, Німеччина, Норвегія, Польща, Сент-Лучія, США, Україна, Угорщина, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чеська Республіка, Швеція [8].

ООН неодноразово наголошувала на важливості вирішення чорнобильського питання, що власне випливає з документа “Із Заклику ООН до міжнародного співтовариства у зв’язку з Чорнобильською катастрофою” І. Дострокові наслідки Чорнобильської катастрофи:

“Наслідки цієї аварії не можуть швидко зникнути. Наприклад, радіоактивні ізотопи цезію діють протягом кількох десятиліть. За оцінками, ізотоп цезій-137 не зникне до 2016 року.

Отже, гуманітарна катастрофа не закінчилась. Тому необхідно зберегти основні програми Організації Об’єднаних Націй щодо Чорнобиля” [11, с. 388].

Щорічно Постійним представництвом України при ООН спільно з неурядовою організацією “Світова передача інформації” проводяться тематичні міжнародні конференції з питань охорони здоров’я та навколишнього середовища, присвячені питанням Чорнобиля. Темою 20-ї міжнародної конференції, яка відбулася 26 – 27 квітня 2011 р., обрано “Чорнобиль – урок для ядерної безпеки, 25 років потому” [7].

Перша Рамкова програма допомоги ООН в Україні була підписана у серпні 2005 року й визначила кілька сфер співпраці на 2006–2011 роки. Провівши серію консультацій упродовж 2010 року, ООН і уряд України домовилися підписати новий стратегічний документ на період 2012–2016 рр. У рамках узгодження Програми економічних реформ уряду України на 2010–2014 роки, національних “Цілей розвитку тисячоліття” та інших державних положень і стратегій, система ООН, її агентства, фонди та програми визначили пріоритетні напрями діяльності ООН в Україні. Чотирма тематично взаємопов’язаними сферами, в рамках яких система ООН та уряд України домовилися співпрацювати у 2010–2016 роках, стали: стійке економічне зростання та подолання бідності, соціальний розвиток, захист навколишнього середовища та подолання наслідків зміни клімату [14, с. 21].

24 березня 2011 року Уряд України підписав Другу рамкову програму партнерства з ООН на 2012–2016 роки. Про це заявив перший віце-прем’єр-міністр України – Міністр економічного розвитку і торгівлі Андрій Ключев [22].

Впровадження Рамкової програми партнерства Уряду України – ООН на 2012–2016 роки стане якісно новим кроком співпраці України з ООН, оскільки вперше наголос робиться на принципі партнерства та ведучої ролі української сторони у визначенні пріоритетів та цілей допомоги з боку ООН, а також спільної відповідальності за досягнення результативності співпраці, що завдяки авторитету організацій системи ООН стимулюватиме інших донорів та інвесторів до розвитку взаємовигідного партнерства з Україною [22].

“Рамкова програма партнерства буде основним інструментом відповіді ООН на національні пріоритети розвитку, які визначені в основних національних планах і стратегіях” – зазначив координатор системи ООН в Україні Олів’є Адам [19].

У той же час роль ООН аж ніяк не зводиться до підтримки миру й врегулювання конфліктів. Організація і група установ, що входять у її систему, найчастіше, не привертаючи до себе уваги, ведуть різнобічну діяльність, спрямовану на поліпшення рівня життя людей в усьому світі.

Вживання й розвиток дитини; охорона навколишнього середовища; права людини; охорона здоров’я й медичні дослідження; скорочення масштабів бідності й економічний розвиток; розвиток сільського господарства й рибальства; освіта; поліпшення стану жінок; надзвичайна допомога й допомога у випадку стихійних лих; повітряні й морські пасажирські перевезення; використання атомної енергії в мирних цілях; охорона праці й захист прав трудящих – і цей список можна продовжувати [26].

Україна – активний прихильник реформування ООН, виступає за необхідність посилення швидкого реагування для попередження конфліктів. Українська делегація запропонувала вжити заходів для демократизації роботи Ради Безпеки. Україна виступає за обмеження права вето постійних членів Ради Безпеки при прийнятті надважливих рішень. Започаткування Україною нової програми для ООН “Світ XXI століття – без ядерної зброї” передбачає встановлення особливого статусу з міжнародними гарантіями безпеки для країн, що відмовилися від ядерної зброї. Друга важлива пропозиція України – створити в межах

ООН новий орган – Раду Економічної Безпеки, яка б зосередила діяльність у встановленні сприятливого режиму інтеграції в міжнародну спільноту постсоціалістичних країн. Україна докладає всіх зусиль, щоб у XXI ст. найуніверсальніша міжнародна організація ефективно розв’язувала сучасні проблеми задля миру і співробітництва всього людства [3].

Сьогодення ООН позначається різноманітними діями у розв’язанні міжнародних конфліктів, екологічних катастроф, глобальних проблем, які загрожують існуванню людства. Миротворчі зусилля міжнародного співтовариства із запобігання кризам, які названо превентивною дипломатією, полягають у застосуванні будь-яких дій для запобігання виникненню ескалації або поширенню конфліктів [25, с. 24].

Міжнародний День миротворців 29 травня ООН було проголошено за ініціативи України з метою відзначення учасників операцій ООН з підтримки миру та вшанування пам’яті загиблих миротворців [16, с. 32].

Участь у міжнародних миротворчих операціях є досить новим аспектом зовнішньої політики й безпеки України і водночас одним з основних засобів реагування на нові політичні реалії. Основними законодавчими актами, які регламентують участь України у міжнародних миротворчих операціях, є [5, с. 6]: Конституція України; Закон України “Про участь України в міжнародних миротворчих операціях” (1999) [30]; Закон України “Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав” (2000) [9].

В останні роки миротворча діяльність стала головним методом, завдяки чому йде розбудова глобальної та регіональної системи безпеки. Все це певною мірою впливає на розвиток оборонної політики країн, в тому числі України.

Вона надає особливого значення діяльності ООН з підтримки міжнародного миру та безпеки, розглядаючи участь у ній як важливий чинник своєї зовнішньої політики. Починаючи з липня 1992 р., Україна виступає активним контрибутором військових підрозділів і персоналу до операцій ООН з підтримання миру (ОПМ). Станом на сьогодні майже 370 “блакитних шоломів” (62 цивільних поліцейських, 27 військових спостерігачів і 279 військовослужбовців) представляють Україну в 7-и миротворчих операціях ООН: у Демократичній Республіці Конго, на Кіпрі, у Косово, Кот д’Івуарі, Ліберії, Судані та Тиморі-Лешті [17, с. 10].

Наша держава активно долучилася до процесу реформування миротворчості, щоб зробити її більш ефективною та адекватною сучасним викликам. У 1994 р. Україна стала ініціатором Конвенції з безпеки персоналу ООН, а у вересні 2006 р. Міністр закордонних справ України підписав Факультативний протокол до Конвенції ООН 1994 року з захисту персоналу ООН та зв’язаного з нею персоналу. На 57-й сесії ГА ООН (грудень 2002 р.) була одностайно схвалена, внесена Україною резолюція, якою 29 травня було проголошено, як уже зазначалося, Міжнародним днем миротворців ООН [17, с. 10].

Висхідним моментом міжнародного визнання здобутків України у сфері міжнародної безпеки стало надання їй у 2000–2001 рр. непостійного членства у Раді Безпеки та запрошення на головування у березні 2001 р. За час, що минув, Україна на практиці збільшила свій внесок у миротворчі операції ООН в Африці, доводячи свою ширшу зацікавленість у врегулюванні конфліктів на цьому континенті. Підтримка міжнародних антитерористичних заходів – один з основних напрямків української дипломатії. В рамках ООН Україна запропонувала провести низку заходів, зокрема – оголосити 11 вересня Днем боротьби з міжнародним тероризмом [4, с. 120].

Крім того, заробляючи позитивний імідж через участь у миротворчих операціях, Україна створює фундамент для майбутнього економічного співробітництва. Не останню роль відіграє і потреба України в альтернативних енергоресурсах. Присутність України у миротворчих операціях на Близькому Сході активізувала співробітництво з арабськими країнами, багатими на нафту. Однак це розуміння прийшло лише у 2009 році, коли економічні фактори впливу конфлікту та майбутні економічні пріоритети нашої держави були закріплені у “Стратегії міжнародної миротворчої діяльності України” [20, с. 611].

Заохочення поваги прав людини займає все більш помітне місце в зусиллях ООН зі сприяння розвитку. Зокрема, здійснення права на розвиток розглядається як один з елементів динамічного процесу, який поєднує в собі здійснення цивільних, культурних, економічних, політичних і соціальних прав й сприяє підвищенню добробуту всіх членів суспільства. Ключем до реалізації права на розвиток є викорінювання бідності – це одна з основних цілей Організації [13].

Україна є членом Ради ООН з прав людини (обрана вдруге поспіль у травні 2008 року на 2009–2011 рр.), Економічної і Соціальної Ради (ЕКОСОП) (обрана у жовтні 2009 р. на 2010–2012 рр.). Висунуто кандидатуру нашої країни до Ради Безпеки ООН (вибори на термін 2016–2017 рр. відбудуться у жовтні 2015 р.; за час членства в ООН Україна тричі обиралася непостійним членом РБ ООН, востаннє – на 2000–2001 рр.) [23].

Діяльність спеціалізованих установ ООН в Україні спрямована на захист прав людини та соціально-економічний розвиток країни. Робота над встановленими пріоритетами в найближчі роки покликана якісно зміцнити реалізацію прав людини, соціально-економічний розвиток, роль громадянського суспільства та забезпечити досягнення Цілей розвитку тисячоліття. Принципи універсальності, взаємозалежності та взаємопов'язаності, недискримінації та рівності, участі в прийнятті спільних рішень, підзвітності та верховенства закону лягли в основу співпраці між ООН та урядом України. З огляду на 65-річний досвід роботи в ООН, Україна відіграватиме ключову роль у формуванні майбутньої організації, у той час як система ООН в Україні надаватиме допомогу для пришвидшення соціально-економічного розвитку країни [14, с. 21].

Участь у них України не тільки утверджує нашу державу як повноправного учасника міжнародних відносин, але й допомагає вирішити необхідні національні питання. Співпраця зі спеціалізованими установами ООН відкриває для нашої держави широкі перспективи різнопланового розвитку.

Україна послідовно й неухильно будує свою зовнішню політику на основі беззастережного дотримання принципів міжнародного права, Статуту ООН та інших міжнародно-правових актів. Така позиція нашої держави закріплена у постанові Верховної Ради “Про основні напрямки зовнішньої політики України” від 2 липня 1993 р. – концептуальний документ, на засадах якого базується та розвивається.

Україна є молодою незалежною державою, яка стала на самостійний шлях розвитку, починає будувати власну не тільки внутрішню політику, але й зовнішню. Тому важливим аспектом діяльності України в ООН є у першу чергу набуття міжнародного статусу та авторитету, але не в останню чергу, важливим аспектом є те, що Україна має змогу впливати на перебіг світової політики. Напрямки діяльності України в ООН є різноманітні – захист прав людини, боротьба з тероризмом, охорона навколишнього середовища, підтримка та реалізація Цілей розвитку тисячоліття, врегулювання міжнародних конфліктів, забезпечення міжнародного миру та безпеки, реалізація соціально-економічних та гуманітарних проектів спільно з ООН. Роль України в ООН, звичайно, є не останньою. Не потрібно забувати про те, що наша держава є однією з країн-засновниць. Після розпаду СРСР, Україна твердо закріпилася в ООН як повноправний член організації. Про зростання авторитету і ролі України в ООН свідчить неодноразове обрання представників нашої країни на керівні посади головних комітетів сесій Генеральної Асамблеї. Вона представлена у керівних та робочих органах важливих організацій системи ООН. Україна довела, що спроможна бути активним учасником, здійснювати ефективний вплив на прийняття важливих рішень.

Важливість ролі й місця України в спеціалізованих установах ООН показує те, що вона представлена й є членом важливих спеціалізованих установ системи ООН. Останні роки були позначені ефективною взаємодією України зі спеціалізованими установами ООН з багатьох питань глобального порядку денного, включаючи боротьбу з бідністю, охорону навколишнього середовища, вдосконалення системи охорони здоров'я. Показником місця і ролі України у спеціалізованих установах є те, що вона отримує значну технічну,

матеріальну підтримку з боку спеціалізованих установ ООН, її фондів та програм, відбуваються спільні акції, тренінги, в яких беруть участь і молодь України.

Україна активно підтримує миротворчу діяльність ООН. Миротворча діяльність України в рамках ООН не обмежується лише військовими аспектами. Україна широко представлена в підрозділах Цивільних поліцейських сил ООН. Участь України в миротворчій діяльності разом з ООН підвищує авторитет держави на міжнародній арені, дає змогу взяти участь у створенні колективної безпеки в світі, зробити свій внесок у підтримання міжнародного миру і стабільності. Важливим моментом є те, що беручи участь у миротворчій діяльності, Україна має змогу отримати новий військовий досвід, українські миротворці мають можливість набувати досвіду у європейських та американських військових.

Україна з моменту здобуття своєї незалежності зарекомендувала себе, як передбачуваний та миролюбний член міжнародного співтовариства. Протягом двадцяти років ці якості зовнішньої політики України залишались незмінними. Чітко визначившись зі своїми зовнішньополітичними пріоритетами, Україна продовжує цілеспрямовано й неухильно їх дотримуватись.

Стрімке визнання України на міжнародному рівні дало поштовх до ґрунтовної розробки її зовнішньополітичної концепції. Визначені ще Декларацією про суверенітет принципи засади української зовнішньої політики необхідно було конкретизувати з урахуванням тих реальних проблем, що постали перед державою після проголошення її незалежності. Активна, цілеспрямована, чітко окреслена і виважена зовнішня політика повинна забезпечити сприятливі умови для економічного та культурного піднесення України й одночасно забезпечити її участь у розв'язанні низки глобальних і регіональних проблем, які потребують об'єднаних дій міжнародного співтовариства.

Коли визначалися основні напрями діяльності ООН на ХХІ ст., Україна, яка є членом майже 20 спеціалізованих установ цієї організації, а також 60 її постійних і тимчасових комітетів, стала одним із найважливіших чинників у міжнародній політиці. Україна вже зробила внесок у миротворчу діяльність на Балканах, Близькому Сході, в Африці, а її спеціальні підрозділи діють у складі військ ООН. Україна докладаеть всіх зусиль, щоб у ХХІ ст. ООН стала оновленою і перетворилася в надійніший інструмент співпраці, гарант миру і безпеки. Вона активний прихильник реформування ООН, виступає за необхідність посилення швидкого реагування для попередження конфліктів. Українська делегація запропонувала вжити заходів для демократизації роботи Ради Безпеки. Україна виступає за обмеження права вето постійних членів Ради Безпеки при прийнятті надважливих рішень. Започаткування Україною нової програми для ООН "Світ ХХІ століття без ядерної зброї" передбачає встановлення особливого статусу з міжнародними гарантіями безпеки для країн, що відмовилися від ядерної зброї. Друга важлива пропозиція України – створити в межах ООН новий орган – Раду Економічної Безпеки, яка б зосередила діяльність у встановленні сприятливого режиму інтеграції в міжнародну спільноту постсоціалістичних країн. Україна докладаеть всіх зусиль, щоб у ХХІ ст. найуніверсальніша міжнародна організація ефективно розв'язувала сучасні проблеми задля миру і співробітництва всього людства.

Для вирішення актуальних питань сьогодення, а також з метою інтеграції України до світового співтовариства, для розв'язання глобальних світових проблем наша держава активно співпрацює з міжнародними організаціями системи ООН у різних сферах.

Список використаних джерел

1. *Віднянський С.* Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми реалізації / С. В. Віднянський, А. Мартинов // Український історичний журнал. – 2011. – № 4 (499). – С. 55–77.
2. *Віднянський С.* Участь України в соціальній та гуманітарній діяльності ООН // Україна дипломатична. – К., 2005. – Вип. VI. – С. 86–101.
3. *Гелей С. Д., Рутар С. М.* Політологія. Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – 4-те вид., випр. і доп. – Л.: Світ, 2001. – 384 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-2323.html>
4. *Гонтар Б.* Сучасні виклики міжнародній безпеці і ООН / Б. Гонтар // Пам'ять століть. – 2005. – № 5. – С. 39–121.
5. *Гончаренко І. О.* СНД, ОБСЄ і ООН у попередженні конфліктів на пострадянському просторі в 90-х роках ХХ століття: досвід співробітництва (теоретико-методологічний аспект) / І. О. Гончаренко // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – Вип. 15. – К., 2009. – С. 268–276.
6. *Грушова А.* Діяльність ООН щодо гендерної рівності / А. Грушова // Вісник Київського національного університету імені Тараса

Шевченка. – 2007. – № 35–36. – С. 20–23. 7. *Діяльність* ООН на Чорнобильському напрямі. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/uno/ua/4266.htm> 8. *Діяльність* України в рамках ООН. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/uno/ua/4263.htm> 9. Закон України “Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил України до інших держав”. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1518-14> 10. *Зовнішня* політика України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.djereho.com/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=6&id=263&Itemid=461 11. *Із* Заклику ООН до міжнародного співтовариства у зв’язку з Чорнобильською катастрофою // Чекаленко Л. *Зовнішня* політика України. – К.: Либідь. – 2006. – С. 712. 12. *Конституція* України. Стаття 18. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0> 13. *Коротко* про ООН. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/files/uninbriefukrainian.pdf> 14. *ООН* – Україна: 65 років партнерства та співпраці // Зовнішні справи. – 2010. – № 5–6. – С. 20–21. 15. *Парахіна В.* Діяльність міжнародних організацій в Україні / М. Парахіна, Т. Полушкіна // Університет. – 2008. – № 2. – С. 30–40. 16. *Стасюк С.* Регулювання сучасних збройних конфліктів міжнародними гуманітарними засобами / С. Стасюк // “Віче”. – 2010. – № 24. – С. 30–32. 17. *Україна* в Організації Об’єднаних Націй // Зовнішні справи. – К., 2010. – № 5–6. – С. 9–11. 18. *Україна* в ООН 1991–2002 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.djereho.com/index.php?option=com_content&task=view&id=8991&Itemid=461 19. *Україна* і ООН підписали програму партнерства на 2012–2016 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2011/03/25/232484> 20. *Україна* в Європі: контекст міжнародних відносин / За ред. докт. іст. н., проф. А. І. Кудряченка. – К.: Фенікс, 2011. – 632 с. 21. *Україна* – співзасновниця ООН. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.history.vn.ua/book/zno2010/114.html> 22. *Уряд* України та ООН в Україні підписали Рамкову програму партнерства на 2012–2016 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/information-centre/news/1292> 23. *Участь* України у міжнародних організаціях. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/30301.htm> 24. *Чекаленко Л.* *Зовнішня* політика України / Л. Чекаленко. – К.: Либідь. – 2006. – С. 712. 25. *Чекаленко Л.* ООН в політиці України: реалії сучасності / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2010. – № 5–6. – С. 24–28. 26. *60 напрямків* діяльності Організації Об’єднаних Націй: Змінюючи світ на краще. Видання Організації Об’єднаних Націй, Департамент громадської інформації 55148 – DPI/2405 – жовтень 2005. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.un.org.ua/files/60_____pdf

Ирина Смильская

УКРАИНА В ООН: ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И ПРИОРИТЕТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В 1991–2012 ГГ.

В статье автор выясняет место и роль Украины в Организации Объединенных Наций, анализирует основные направления и приоритеты ее деятельности в 1991–2012 гг., освещает позицию Украины в специализированных учреждениях Организации.

Ключевые слова: Украина, ООН, международные организации, направления и приоритеты деятельности.

Iryna Smilka

UKRAINE IN THE UN: MAIN DIRECTIONS AND PRIORITIES ACTIVITIES IN THE 1991–2012

In the article the author explains the place and role of Ukraine in the United Nations, analyzes the main directions and priorities of its activities in the 1991–2012, covering Ukraine’s position in the specialized agencies.

Key words: Ukraine, UN, international organizations, directions and priorities.